

Demensvenlig by og samfund - i Crawley og i Odense

Ane Caspersen, konsulent og projektleder på Demensvenligt Odense

Knud D. Andersen, konsulent og ansvarlig for udviklingen af Odense Kommunes demensstrategi

Demensvenlighed

Over de seneste to-tre år er begreberne demensvenlighed, demensvenlige byer, kommuner og samfund dukket op. Men hvad er det egentlig for en størrelse, og hvordan kan en by være demensvenlig? Det har Odense Kommunes Ældre- og Handicapforvaltning sat en bevægelse i gang for at blive kloge på og gode til. For at blive det, har både politikere og medarbejdere fra kommunen været i Crawley i England for at lære af byens erfaringer.

Demensindsats

Demensvenlige samfund – demensvenlige kommuner

Indledningsvis kan der være grund til at kigge på begrebet 'demensvenlighed'. En del kommuner har allerede udviklet en demensstrategi eller -politik. Mange af dem har haft fokus på at blive en demensvenlig kommune. Nogle har især arbejdet med at udvikle eller revidere indsatser og organisering på ældreområdet. Det vil sige, at de f.eks. beskriver faglige perspektiver og de tilbud og muligheder, der kan være for at tilbyde et godt, sammenhængende og målrettet tilbud til borgere med demens og deres nærmeste. Ofte beskriver strategierne også hvilke udviklingstiltag, der skal fremtidssikre demensområdet, både i de tidlige faser, i plejebolig og alt det ind i mellem. Den forståelse er også en del af det fokus, som især ses i England, men her handler det om rigtigt meget andet end det offentlige tilbud. Det er der mange grunde til, ikke mindst, at der ikke er samme faglige traditioner og rammer for ydelser fra den offentlige sektor.

The British way – awareness i Crawley

Når fagfolk, politikere fra Odense Kommune, og fra en række andre byer, tager til netop Crawley, er det fordi, det er en af de byer i England, som har længst erfaring med at gøre samfundet demensvenligt.

Siden 2013 har Crawley arbejdet på at blive et demensvenligt samfund. Det er sket som en del af en fælles indsats, hvor en række parter var med, f.eks. praktiserende læger, borgere, ansatte i kommunen, busselskabet, biblioteket, banker m.fl.

Baggrunden for at demensvenlighed kom på dagsordenen, var blandt andet følgende situation i bussen:

En dame med demens var forsvundet det meste af en dag. Poli og andre ledte efter hende, indtil det viste sig, at hun bare havde kørt rundt og rundt i den samme bus, uden at nogen havde reageret. En lille smule opmærksomhed og viden kunne have fået hende hjem igen langt hurtigere.

En del midler til at kickstarte udviklingen kom fra regeringen, som sammen med Alzheimer Society UK (svarende til Alzheimerforeningen), gik i gang med at udvikle konceptet 'Dementia Friends'. Det er i øvrigt dette koncept, der også danner grundlaget for 'Demensvenner'-initiativet i Danmark, og i store dele af Europa og verden.

I Crawley skabes udviklingen mod demensvenlige samfund meget i *samspillet* mellem de forskellige sektorer, og i engagementet fra interesserede i både offentlige og private organisationer, idrætsklubber og virksomheder. Det handler om ikke at udelukke nogen organisationer eller aktører. Men om at se de forskellige idéer og muligheder, som kan komme op, når man mødes om den udfordring, det er at gøre 'dørtærsklen' lavere for mennesker med demens.

I Crawley gik blandt andet læger, biblioteker, foreninger, fodboldklubben og forretningslivet, banker og busselskaber derfor sammen om en fælles indsats for et 'Dementia Friendly Crawley'.

Formålet med denne såkaldte 'Action Alliance' var at gøre lokalsamfundet demensvenligt og skabe rammerne for en by, hvor personer med demens kan blive støttet i at fortsætte med at leve et uafhængigt og meningsfuldt liv.

F.eks. ved, at de fortsat kan tage aktivt del i de ting i hverdagen, som giver værdi. Målet er, at de kan blive og være aktive i deres eget liv i byen længst muligt.

I forbindelse med projektet er der ansat en projektleder eller koordinator. Hun sørger blandt andet for, at de forskellige brancher, foreninger og organisationer får den rette viden om demens, blandt andet i form af 45-minutters sessioner, hvor medarbejdere i eksempelvis banker eller biblioteket uddannes til 'dementia friends'.

Hvordan ser demensvenlighed ud?

Crawley har i dag startet en lang række initiativer, som gør at livet med de-

Foto: Ane Caspersen og Knud D. Andersen

mens er blevet nemmere. Det gælder aktiviteter, som inkluderer mennesker med demens og deres pårørende, uden at aktiviteterne specifikt handler om demens. Det gælder også forskellige små og store ændringer i omgivelserne mm., som fremmer adgang, tilgængelighed og overskuelighed. Målet er, at aktiviteterne skal være *"demensvenlige, men ikke kun for mennesker med demens"*.

På samme måde er det, som hjælper mennesker med demens, ofte også godt til at hjælpe mennesker med andre funktionstab, både kognitive og fysiske. Pointen her er, at det, som er godt for en borger med demens, som regel også er godt for alle andre - også folk, der hverken er fysisk eller kognitivt udfordrede. Eksempelvis gavner tydelig skiltning og støttende farver i svømmehallen, klare oversigtsforhold i biografer eller en nemmere adgang til bussen alle. Mennesker med demens bliver i første led integreret i byens liv gennem spredning af viden, og det fører i andet led til, at der kan ske de ændringer, fjerne barrierer, og gør det muligt at fortsætte med at leve livet trods demenssygdomme.

På bibliotekerne er der arrangementer, som er lette at deltage i, selvom man har demens eller er pårørende til en person med demens, og hvis en bibliotekar observerer tegn på demens, kan vedkommende sørge for, at låneren ikke får bøder fremadrettet (uden at der skal spørges efter en diagnose). Tanken er, at hvis man først skylder 500 kr. i for sent afleverede bøger, så holder de fleste nok op med at bruge biblioteket. På den måde kan en ret lille justering gøre, at biblioteket ikke bliver 'lukket land'.

I det lokale idræts- og svømmecenter er skiltning, farver, indgangsforhold og skabe tilpasset personer med problemer med at orientere sig. F.eks. er det tydeligt markeret, hvor indgang og udgang til svømmehallen er, og at farverne også fungerer som markører af skabe, at der er tydeligt markerede toiletter. Det, sammen med hold, hvor der er ekstra hjælp og særlige aktiviteter, gør svømmehallen til et sted, hvor personer med demens gerne kommer. Men skiltningen hjælper også førstegangsbrugere, svagtseende og andre, der kan have svært ved at overskue omgivelserne.

Byens busselskab sørger for, at en lang række forhold er tilpasset det behov, mennesker med demens har: f.eks. kan alle personer med særlige behov få et lille indstik til deres buskort, som markerer det behov, de har f.eks. ved kognitive funktionstab, der måske kræver lidt ekstra ro og tålmodighed ved påstigning. Der er også etableret en taxaordning og en 'safe haven', som er et hjørne på stationen med ro, hvor alle, men især borgere med demens, kan komme ind og lige få samlet sig, inden de bevæger sig videre.

Alle steder har Crawley og deres 'Action Alliance' samarbejdet med organisati-

onerne og sikret, at så mange som muligt får et kursus i demensvenlighed. Det har betydet meget, at der er en central person i byens forvaltning, som har været tilgængelig og primus motor, når der skal startes nye tiltag og udvikles idéer. Hun har ikke haft ansvaret for at drive processen fremad, men for at sætte de rette personer sammen. Det at have én, som arbejder for at få hul igennem til organisationer og virksomheder og finde de rette dér, som kan drive udviklingen videre, er en af nøglerne til succes. Det betyder mere, at man tænker inklusion i hverdagslivet, uanset diagnoser, end at den enkelte ansatte i en butik forstår de specifikke detaljer i en demenssygdom. Udgangspunktet i viden om de behov, mennesker med f.eks. demens har, for ro, tålmodighed og forståelse.

Intet om os uden os!

Slagordet fra den internationale Alzheimerforenings arbejde med personer med demens gælder i høj grad i Crawley. Det betyder, at der i alle trin af processen har været et tæt samspil med Alzheimer's Society i West Sussex (som omtrent svarer til et af de gamle amter i Danmark), og at der er etableret en 'Forward Thinking Group', som består af personer med demens og deres pårørende, i alt en 10-15 personer. Denne gruppe medvirker til at pege på behov for tilpasning, som kan gøre livet med demens nemmere. Og det gælder både dem, der har sygdommen og deres nærmeste familie og netværk. Gruppen har fungeret som ambassadører for spredning af viden og nedbryd-

ning af tabuer, som er et stort mål i initiativet, f.eks. ved at tage ud på skoler og andre offentlige steder for at fortælle om livet med demens.

Denne gruppe er helt central i forhold til at identificere, hvor og hvordan man kan skrue op og ned for hverdagens ræs, så chancen for at kunne være en aktør i eget liv længst muligt.

Samtidig driver Alzheimer Society en række indsatser for minoritetsgrupper hvor demens kan være endnu mere tabubelagt, og der derfor er brug for at udbrede viden og sikre den rette udredning og støtte.

Resultaterne

Målet med projektet i Crawley var at skabe et godt liv for mennesker med demens og deres pårørende. Et delmål for at dette kunne lykkes var også at sikre rettidig udredning. Og det er i høj grad lykkedes, således at Crawley i dag har en af de højeste udredningsrater, set ud fra deres forventede antal borgere med demens.

Et andet mål var at få en række af de store serviceudbydere, f.eks. busselskaberne, til at indtænke demensvenlighed i deres service, og at tilpasse de aktiviteter og tilbud, som borgere med demens får fra det offentlige.

Eksemplerne ovenfor er blot et udpluk af de ting, som peger i retning af, at det er lykkedes. Og det er i høj grad sket som en fælles indsats for alle parter i bylivet.

Hvorfor er det spændende i Danmark og i Odense

Det perspektiv på demensvenlige byer og samfund, som kan ses i blandt andet Crawley, appellerer til danske kommuner. Der er en ligefrem og åben dialog med en række parter i samfundet, som kan minde om, hvordan man allerede arbejder med samskabelse med både den frivillige sektor og lokalområder og foreninger.

Men der er også tale om et lidt bredere perspektiv, hvor man i højere grad opfatter demens som noget, vi som samfund er fælles om, og demensvenlighed som noget, alle kan bidrage til. Målet for Alzheimer Society har da netop også været at skabe en social bevægelse.

Det perspektiv appellerer til os, og derfor er der nu i Odense Kommune ansat en projektleder, som skal understøtte en lignende bevægelse i Odense.

Det sker først og fremmest gennem uddannelse af demensvenner - ligesom i Crawley skal dette tiltag sprede viden om demens og skabe forbindelser til en lang række aktører, og forskellige brancher. At uddanne forskellige aktører til demensvenner kan danne grobund for nye samarbejder og fælles udvikling af idéer, som kan gøre livet nemmere for mennesker med demens. Idéer opstår og forbindelser skabes, som på lidt længere sigt kan gøre livet i byen, nemmere og dermed gøre det nemmere for den enkelte at mestre sin egen hverdag. Dermed hænger det at tænke demensvenlighed også sammen med at tænke rehabiliterende. Det vil sige, at vi styrker fokus på, hvordan, vi kan skabe livs-

kvalitet og muligheder i tilværelsen, også når en borger med demens færdes ude i samfundet.

Vi har igangsat en række samarbejder med steder, hvor også mennesker med demens kommer - f.eks. med bibliotekerne, forskellige ældreorganisationer og -foreninger, kirker og lokalområder.

På lidt længere sigt er det tanken, at kredsen af samarbejdspartnere bliver større og større.

I brancher eller områder, der kommer med i samarbejdet, kan der udvikles en vifte af tiltag og justeringer, som gør hverdagen nemmere for mennesker med demens.

For at kunne skabe en demensvenlig by er det dog nødvendigt med et bredere fokus end blot medarbejdere i diverse organisationer og virksomheder. Også almindelige borgere opfordres derfor til at blive demensvenner – det kan de blive ved f.eks. at møde op på nogle af de offentlige informationsmøder og arrangementer på biblioteker og i kultur- og aktivitetscentre, som løbende arrangeres i regi af Demensvenligt Odense.

Samtidig er det tanken generelt at øge opmærksomheden på demens – f.eks. ved afholdelse af forskellige events, hvor demens er i fokus.

Et andet gryende område er demensvenlighed i f.eks. skiltning, orientering og det, som med et moderne engelsk udtryk hedder 'way-finding'. Her er der muligheder, både inden for de offentlige bygninger og kontorer, hvor borgere med demens kommer.

Og det kan også handle om at sætte spot på, hvor i kommunens forskellige tilbud, både på ældreområdet men også i andre forvaltninger, der opstår problemer, eller hvor der kan arbejdes med at gøre det nemmere for borgerne at navigere.

Indsatsen med at øge demensvenligheden er blot en del af tre overordnede temaer i den demensstrategi, som blev politisk godkendt i sommeren 2016, men den er vigtig, fordi det handler om alle de ting, en Ældre- og Handicapforvaltning ikke kan gøre ret meget ved, fordi det handler om situationer, og om tidspunkter, hvor mennesker med demens faktisk ikke har det store at gøre med kommunen. Når man ikke får hjælp eller støtte til andet, og nok helst vil klare sig selv, så er det andre dele af samfundet, og måske slet ikke det offentlige, som kan hjælpe bedst.

Se mere på NHS Alliance hjemmeside [her](#).